

KUR'ÂN TİLÂVETİNDE TEĞANNÎ*

Araştırma Makalesi

Tuğba Savran**

Ahmet Hakkı Turabi***

Makale Geliş: 17.10.2021

Makale Kabul: 06.12.2021

Öz

Çalışmada, Kur'ân-ı Kerîm tilâvetlerinde müzikal unsurların kullanımı; tarihsel veriler, lügavî bilgiler ve teknik bulgular ışığında, “teğannî” kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Zira “teğannî” kavramı, Hz. Peygamberin Kur'ân'ı Kerîm tilâveti noktasındaki en önemli hadisleri olan; “Kur'ân'ı teğannî ile okumayan, bizden değildir”, “Allah, Kur'ân'ı güzel sesle teğannî eden bir Peygambere verdiği (sevap) kadar, hiçbir şeye ihsanda bulunmamıştır”, “Allah, Kur'ân'ı, yüksek ve güzel sesle teğannî eden

* Bu makale, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Doktora Programında, Prof. Dr. Ahmet Hakkı Turabi danışmanlığında, Tuğba Savran tarafından hazırlanan “Kur'ân-ı Kerîm'in Makamsal Tilâveti Üzerine Bir Öğretim Modeli Önerisi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Sorumlu Yazar. Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, e-mail: tugbaosav@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6343-9406.

*** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk Din Musikisi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, e-mail: ahturabi@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8327-3693.

Atıf için; Savran, Tuğba ve Ahmet Hakkı Turabi. “Kur'ân Tilâvetinde Teğannî”. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 7, sy. 2 (2021): 305-338. DOI: <https://doi.org/10.32955/neu.istem.2021.7.2.02>

Copyright © 2021. Telif hakkı yazar(lar) tarafından YDUİSTEM'e devredilmiştir. Bu makale, Creative Commons Atıf Lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir.

peygamberi dinlediği kadar, hiçbir şeyi dinlemedi” gibi rivayetlerde, Kur’ân’ı Kerim tilâvetinin vazgeçilemez bir unsuru olarak ifade edilmiştir. Bu hadisler çerçevesinde diyebiliriz ki, musikinin Kur’ân Kerîm tilâvetinde kullanımı (teğannî), Kur’ân’la insanlığın tanışması, yakınlaşması ve nihâyet kaynaşması için son derece doğru bir adım olacaktır. Bu minvalde, Kur’ân’ı Kerim tilâvetlerinde “teğannî” kavramı, kavramın birbiri ile özdeş ve tezat, mana ve yorumlarıyla, fikhî durumu, analiz edilmiştir. Kur’ân tilâvetinde teğannînin varlığı, Âl-i İmran Sûresi 190-194 ayetlerine ait tilâvet üzerinden, pıraat ses analiz programı vasıtasıyla ortaya konulmuştur. Yine aynı âyet örneğinde, Kur’ân’ın içsel musikisine dair öz bilgiler, sunulmuştur. Çalışmamız, Kur’ân tilâvetlerinin müzikal açıdan ele alınması hususunda, öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kur’ân’ı Kerîm, Teğannî, Makamsal Tilâvet, Sesin Etkisi.

“Taghanni” in Qur’ân Recitation

Abstract

In this study, the use of musical elements in the recitations of the Qur'an is examined within the framework of the concept “taghanni” in the light of historical data, lexical information, and technical findings. The concept of “taghanni” (reciting in a melodious voice) is expressed as an indispensable element of the Qur'anic recitation in the hadiths "He who does not recite the Qur'an with taghanni is not from us", "Allah never listens to anything as he listens to a prophet with a beautiful voice chanting the Qur'an aloud", "Allah the mighty and sublime, never listens to anything as he listens to a prophet chanting the Qur'an" which are the most important hadiths of the Prophet about the recitation of the Qur'an. Within the framework of these hadiths the use of music in the recitation of the Qur'an (taghanni) will be a very correct step for the Qur'an and humanity to meet, get closer and finally merge. The concept of "taghanni" in the Qur'anic recitations, identical and contradictory meanings and interpretations of the concept, and its jurisprudence are analysed. The existence of taghanni in the recitation of the Qur'an is revealed through the recitation of the verses of Âl-i İmran Surah 190-194 with the help of the pıraat sound analysis program. In the same verse sample, the core

information about the inner music of the Qur'an is presented. Our study has an importance in terms of handling the Qur'anic recitations musically.

Keywords: The Holy Quran, Taghanni, Maqam Recitation, Sound Effectwere

GİRİŞ

İnsan, tabiatı gereği duygusal bir varlıktır. Bu bakımdan, duygularına dokunan herhangi bir sesi defalarca dinleme ve bu dinlemelerinden pek çok duygusal çıkarımlar yapma gücüne sahiptir.

İmam Suyûfî (ö. 911), Kıyâme Sûresi 22-23 ayetlerinin tefsirinde, Hz. Enes'ten nakledilen bir hadisi paylaşmaktadır. Özetle bu hadis rivayetinde Allah'ın, yeniden dirilttiği kullarına hitâben; “Vaad ettiklerine dünyadayken inandığınız rabbiniz benim, dileyin benden ne dilerseniz...” diye seslendiği, kulların ise Allah'ın rızasını talep ettikleri, ifade edilmektedir. Kendisinden rızasını dileyen kullarına karşı yüce Allah, “zaten sizden razı olduğum için hatalarınızı bağışlayıp, kötü işlerinizi gizledim ve sizi, kendime yakınlaştırdım ve nurumla size tecelli edip, sesimin lezzetini size tattırdım” buyurmaktadır.¹ Bu rivayette, ses ve görüntü (Allah'ın nuru), bir nimet olarak, ifade olunmuştur. Allah'ın sesi hususunda bir rivayet de Kuşeyri (ö. 1072) risalesinde geçmektedir. Burada, “ruhlar sözleşmesi” diye bilinen Âraf Sûresi 172. âyette geçen, Allah'ın kullarına, “ben sizin rabbiniz değil miyim?” şeklinde hitabı, konu edilmektedir. Rivayete göre, ayette geçen yüce yaratıcının bu hitabı, kullarını derinden etkilemiştir. Bu sebeple insanlar, dünyada duydukları her güzel seste,

¹ Celalettin es-Suyûfî, *Ed-Dürrül Mensur*, çev: Hüseyin Yıldız (İstanbul: Ocak Yay., 2012), 15:125

hitapta ve kelamda, bu ilk sesin sahibini aramaktadır.² Bu minvalde, Roland Huret'a göre de "Kur'ân, Allah'ın sesi olması hasebiyle çok kıymetlidir".³ Biz de bu çerçevede, Kur'ân'ın Allah'ın sesi olmasına, Kur'ân tilâvet etmenin yahut Kur'ân tilâveti dinlemenin, bu düşünceden hareketle icrasının lüzûmuna, dikkat çekmekteyiz.

Kur'ân, lafzıyla ibadet edilen⁴, Müslümanlar tarafından **dinleme** ihtiyacı hissedildiği ifade edilen, ilâhî bir hitaptır. İslam dünyasındaki, Kur'ân'a yönelik, "kurallar bütünü, fıkıh kitabı sınırlaması", "Kur'ân'ı lafzen okumanın, âdeta gereksizmiş gibi lanse edilmesi" şeklindeki tutumlar, kabul edilebilir tutumlar değildir. Zira Kur'ân'ın lafzî tilâveti lüzumlu, tilâvetin lâyıkı veçhile, kaidelere ve teğannîye uygun olarak icrası, zorunluluktur.

Dil, belâgat üslubu, anlam ilişkisi açısından Kur'ân'ın mucizeliği karşısında, Kur'ân'a muhatap olan insanlık, kendini aciz hissetmiştir.⁵ Nitekim Kur'ân, ahengi ve musikisiyle Allah'ın insana ulaşmasının, insanla iletişiminin, bir metodudur. Bu bakımdan Kur'ân dilini, zahirde anlayamayan bir kişiye de Allah (c.c.), Kur'ân vasıtasıyla ulaşmaya, muktedirdir. Zaten Kur'ân'ın dili, dolayısıyla Allah'ın kullarına ulaşmasıyla ilgili tartışmalardan biri, yaratıcının belirli bir dili olmayışdır. Ayrıca yaratıcının, dilsel sınırlara giremeyeceği de bu

² Kerim el-Kuşeyrî, *Risale-i Kuşeyri*, çev. Ali Arslan (İstanbul: Arslan Yay. 2. Baskı, 1980), 384.

³ İsmail Hami Danişment, *Garp İlminin Kur'ân-ı Kerîm Hayranlığı* (İstanbul: Dergâh Yay. 3. Baskı, 1978), 57.

⁴ Necati Tetik, *Kıraat İlmi'nin Talimi* (İstanbul: İşaret Yay. 1990), 33-35; İsmail Karaçam, *En Büyük Mucize* (İstanbul: Yeni Şafak Yay., 2005), 125; Osman Zümrüt, *Kur'ân'ı Nasıl Okuma ve Okutmali* (Ankara: Arısan Matbaa, 1983), 93. Ayrıca Zümrüt, 7. Sayfada Kur'ân dışında dini kitapların da okunma gayesini; ibadet, dua, sevap kazanma olarak ifade etmiştir.

⁵ Abdullah Emin Çimen, "Kur'ân'da Ritmik Yapı: Fasıla ve Üslup Açısından Bir Deneme", *Dini Araştırmalar Dergisi* 27 (2007): 189

noktadaki, başka bir tartışma konusudur.⁶ Bütün bu anlatılanlar çerçevesinde diyebiliriz ki Allah ile iletişim için duyum, Allah'ın kullarına telkin yollarının en önemlilerindedir. Bu minvalde, telkin konusunda çalışmalar yürüten Kubilay Aktaş tarafından, işitmenin görmeden daha etkili bir şekilde derinlere nüfuz ettiği, sesin mekânsızlığa daha yakın olduğu ifade edilmektedir.⁷ O halde yine diyebiliriz ki Kur'ân tilâvetleri, Kur'ân'ın Allah'ın sesi olması hasebiyle, Allah'la insanın iletişiminin en önemli yoludur. “Duyum” Kur'an'la o kadar özdeşleşen bir olgudur ki, Mısır'da kârilere ve makamsal Kur'an tilâveti üzerine araştırma yapan, Müslüman olmayan bir araştırmacı Kristina Nelson, Mısır'da Kur'ân tilâvetleri ve dinleyicilerini yakinen izlediği araştırmasının sonucunda, özetle şunları demiştir. “Kur'ân tilâvetleri, Allah'ın sözünün insana ulaşmasının en dolaysız yoludur ve Kur'an duyulmadıkça Kur'an değildir.”⁸

Kur'ân, Allah'ın insanlığa mesajı olarak, insanlığa ulaşmakta tahyil ve tecsim metodunu⁹ son derece profesyonel biçimde kullandığı gibi harflerin, kelimelerin, söz dizinlerine ait sesin, nağmenin ve musikinin muharrik gücünü de o denli profesyonel biçimde kullanmaktadır. Seyyid Kutub'un ifadesiyle, Kur'ân'ın içerdiği sanatsal güzellikler, vicdanı etkilemeye, imanları artırmaya hizmet etmektedir.¹⁰

Nitekim Kureyş'in belâgatçilerinden Hz. Peygamberin düşmanı Velîd İbn Muğîre (ö. 622), kısa bir Kur'ân tilâveti dinler. Akabinde

⁶ Mehmet Sait Toprak, *Din Dili* (İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Kur'ân Araştırmaları Merkezi Yay. 2015), 247.

⁷ Kubilay Aktaş, *Kur'ân Terapisi* (İstanbul: Selis Yay., 8. Baskı, 2016), 56-57.

⁸ Kristina Nelson, *The Art of Reciting the Qur'an* (New York: American University Cairo Press, 2001), 14.

⁹ Seyyid Kutub, “*Kur'ân'da Edebi Tasvir*”, çev. Ömer Aydıb ve Ertuğrul Özalp (İstanbul: İşaret Yay., 2. Baskı, 2015), 93-114.

¹⁰ Kutub, “*Kur'ân'da Edebi Tasvir*”, 175.

şunları söyler: “Şiirin recezini, kasidesini, hattâ cinlerin şiirini iyi bilirsiniz. O (Kur’ân) bunlardan hiç birine benzemiyor. Onda bir tatlılık ve çekicilik var. Onun üstünde bir söz olamaz.”¹¹ Zira bu noktada, Kur’ân’ı ve bir başka sözü, ne çeşit nağme ile olursa olsun dinleyen kişinin, iki söz arasındaki farkı anlayacağı da ifade edilmiştir.¹²

Kur’ân, temel prensiplerin görüşlerin, fikir ve metotların kitabı olarak insanın aklını etkilemektedir. Ancak asıl etkiyi, insanın fitratına ve kalbine, yapmaktadır.¹³ Bu etkiyi yaratmada Kur’ân’a ait seslerin ve tilâvet esnasındaki teğannînin rolü çok büyüktür.

Ömer Aslan’a göre Kur’ân tilâvetinde ses sanatı icrasının (teğannînin), Kur’ân’ın kendi üslubunun ve aynı zamanda insanın psikolojik yapısının gerektirdiği bir sonuç olarak, ortaya konması gerekmektedir. Nitekim insan ruhunun derinliklerine nüfuz ederek, manevi haz veren tilâvetler, icracı için zorunluluktur.¹⁴ Bu çerçevede, kârî/kârîye’den beklenen, manevi hazzı artırmaktır. Bazıları, Kur’ân tilâvetlerinin, manevi hazzı artırmanın ve dini boyutunun ötesinde etkilerinden de söz etmektedir. Bu minvalde, psikolojik hastalıklar için dahi Kur’ân tilâvetinin şifa kaynağı olduğu¹⁵, tıbbın çaresiz kaldığı hastalıklarda şifa için Kur’ân tilâveti dinletildiği, iddia edilmektedir.¹⁶

¹¹ İbn Kesir, *Hadislerle Kur’ân-ı Kerim Tefsiri*, çev. Bekir Karlığa ve Bedrettin Çetiner (İstanbul: Çağrı Yay., 1996), 1: 442.

¹² Reşîd Rızâ, *Tefsîru’l Menâr* (Kahire: Dârü’l-Menâr, 1947), 1: 200.

¹³ Abdülmecit Okçu, “Kur’ân’ın Lafız-Mana ve Kıraat Yönünden İ’cazı/Eşsizliği”, *EKEV Akademi Dergisi* 3, sy. 2 (2001): 74

¹⁴ Ömer Aslan, “Kur’ân Tilâvetinde Musikinin Mesnedi”, *Bakü Devlet Üniversitesi İlmi Mecmuası* 2 (Mart 2006): 83

¹⁵ Kur’ân’ı okuyup üfleyerek, Allah’tan şifa ummak güzel sünnetler arasındadır. bkz. Yahya b. Şerafeddin en-Nevevi, *Kur’ân Ehline Rehber*, çev. Ahmet İnce (İstanbul: Eskin Matbaası, 1973), 141.

¹⁶ Ali Akpınar, *Kur’ân Niçin ve Nasıl Okunmalı* (İstanbul: Kitap Dünyası Yay., 6. Baskı, 2016), 140. Kutsal metinleri okuma sebepleri ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Vehbi

Kur'ân tilâvetinden, şifa ya da dini tesir beklentisi garipsenmemelidir. Zira kutsal metinler, kalbi muhatap alıp, insana kurtuluş müjdeleri vermek gibi bir karaktere sahip olduğu için uyarıcı, iknadan çok harekete geçirici, bir dil yapısına sahiptir.¹⁷ Bu çerçevede, makamsal Kur'ân tilâvetinin (Kur'ân'ın teğannîsinin) dinleyicisinde muharrik bir güç oluşturması, tesîr etmesi beklenir. Bu tesirin ana sebebi, Kur'ân'ın ilâhî olmasıdır. Musiki ve ses güzelliği ile bu tesir, derin boyutlara taşınır. Kur'ân diline hâkim olmayanlarda dahi görülebilen bu tesirle ilgili en güzel tespitlerden biri Regis Blachere'a aittir. Zira Blachere, “Arapça bilmeyen, hatta Müslüman olmayan bir Avrupalının da Kur'ân tilâvetinden etkilenebileceğini” ifade etmektedir.¹⁸

Kur'ân tilâvetini, nağmelerle süsleyerek teğannî eden icracının karşısında etkilenmemek çok zordur. Bu minvalde Gazali'nin aktardığı şu sözü burada zikretmek, lüzumlu olacaktır; “O kimse ki; bahar ve baharın çiçekleri, ud ve udun telleri, onu harekete getirmezse, onun mizacı fâsid ve hastadır, onun ilacı yoktur.”¹⁹ Kur'ân'a ve teğannisine ait sesler insanı, en az baharın çiçekleri, udun tellerinden çıkan sesler kadar kuşatır. Nitekim bahsettiğimiz bu etkileniş, Kur'ân'da da yer bulmuştur. Süleyman Uludağ'ın “yüksek hisler” e sahip varlık “insan”²⁰ tanımına giren müminler, ayette geçen ifadeyle “sözlerin en

Başer, “Sosyal Metinler Açısından Kutsal Metinlerin Anlaşılması” 2. *Kur'ân Sempozyumu Tebliğler Müzakereler 1995* (Ankara: Bilgi Vakfı Yay., 1996), 30-40.

¹⁷ Başer, “Sosyal Metinler Açısından Kutsal Metinlerin Anlaşılması”, 35.

¹⁸ M. Tayyip Okıç, *Kur'ân-ı Kerimin Üslûb ve Kırâati* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1963), 1.

¹⁹ İmam Gazali, *İhyâ-u 'Ulûmi'd-Dîn*, çev. Mehmed A. Müftüoğlu (İstanbul: Tuğra Neşriyat, 1989), 2: 624.

²⁰ Süleyman Uludağ, *İslâm ve Musiki* (İstanbul: Dergâh Yay., 2015), 11.

güzeli Kur'ân'ın etkisiyle tüyleri ürperen"²¹, Allah'a duyulan korkudan doğan bir imandan ziyade, Allah'a duyulan sevgiden meydana gelen bir titremeye sebep olan, estetik bir imana sahiptir. Bu tip bir iman; aşk, enerji, hasenât, sinerji, içermektedir.²²

Kur'ân dinlemede, lisanın, aklın ve kalbin zevki bir arada olduğu için, Hz. Peygamber ile başlayan Kur'ân'ı bir başkasından dinleme, güzel sesi ve tilâveti takdir etme âdeti, günümüze kadar devam etmiştir.²³ Kur'ân'ın sesli okunmasıyla beraber, okuyucu bunu bilse de bilmesede istese de istemesede yani okuyucunun seçimine bağlı olmaksızın gerçekleşen bir şekilde, kârî/kârîyenin sesindeki ölçüler, perdeler, nağme, makam ve musiki, birbirinden ayrılmayarak başlamakta ve devam etmektedir.²⁴ Bu çerçevede teğannî olmaksızın bir tilâvet, okuyucunun iradesine bağlı olmaksızın, mümkün değildir. Alanın önemli isimlerinden Ali Rıza Sağman'ın ifadesi ile denebilir ki "musiki olmaksızın bir Kur'ân tilâveti olamaz, hatta tasarlanamaz."²⁵ Kur'ân tilâvetlerinde teğannî, karî/kârîyenin tercihine bağlı olmaksızın Hz. Peygamberden bugüne gelen vazgeçilemez bir unsurdur.

TEĞANNÎ

İnsanoğlu, ses, sesin kıvraklığı ile oluşturulan nağmeler ve sese yüklenen anlamlarla, fitrî bir tanışıklığa sahiptir. Nitekim, ilk ve eşsiz enstrüman, insan hançeresidir. Sesin meydana getirdiği nağme ya da nağme grupları, geçmişten bugüne sınıflandırılmaya,

²¹ Zümer 39/23, Hadid 57/16.

²² Nusret Çam, *İslam'da Sanat Sanatta İslam* (Ankara: Akçağ Yay., 7. Baskı, 2019), 51-55.

²³ Necati Tetik, "Bir Ayet Mealinin Serencamı", *EKEV Akademi Dergisi* 14, sy. 43 (Bahar 2010): 290.

²⁴ Fikri Aksoy, *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı* (İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1970), 63.

²⁵ Ali Rıza Sağman, *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi* (İstanbul: Bahar Yay., 5. Baskı, 1958), 43.

anlamlandırılmaya çalışılmış ve bu gayret neticesinde, çeşitli kavramlar sadır olmuştur. Sesle ilgili nitelemelere ait bu kavramlardan biri de “teğannî” kavramıdır. Kavramı Hz. Peygamberin, “Kur'ân'ı teğannî ile okumayan bizden değildir” şeklinde, Kur'ân tilâvetiyle doğrudan alakalı olarak kullanması, kavramın incelenmesini gerektirmiştir.

Türk Dil Kurumu Sözlüklerinde, “teğannî” kelimesi ile alakalı, “şarkı söylemek” anlamı dışında bir bilgiye yer verilmemiştir.²⁶ Güncel bir *Osmanlıca sözlükte* teğannî, şarkı söylemek anlamına gelen; Arapçadaki “ğınâ” kelimesinden türemiş bir kelime olarak, ifade edilmiştir. “Teğannî” kelimesinin “nağme ile söylemek” anlamına gelmekte olduğu, ayrıca “başkalarına muhtaç olmamak” anlamında da kullanıldığı, belirtilmiştir.²⁷

Teğannî kelimesi, Kur'ân'da geçmemekle birlikte, kelimenin kökü olan “غ-ن-ي (ğ-n-y)” “ğınâ” kelimesi, Kur'ân'da pek çok ayette geçmiştir. Bakara Sûresi, 263, 267, 273; Ali İmran Sûresi, 97, 181; Nisa Sûresi, 6, 130, 131, 135; Enam Sûresi, 133; Tevbe Sûresi, 28; Yûnus Sûresi, 68; İbrahim Sûresi, 8; Hacc Sûresi, 64; Neml Sûresi, 40; Ankebut Sûresi, 6; Lokman Sûresi, 26; Fâtır Sûresi, 15, Zümer Sûresi, 7; Muhammed Sûresi, 38; Teğabûn Sûresi, 6; 'Alak Sûresi, 7, Kur'ân'da “غ-ن-ي (ğ-n-y)” kökünden türemiş kelimelerin geçtiği ayetlerdir. “Ğınâ” kelimesinin, Kur'ân'da geçtiği ayetlerde, zenginliği ifade ettiği, söylenebilir. Bu ayetlerde, kelimenin çoğunlukla, Allah'a ait bir sıfat olarak kullanıldığını da ayrıca belirtmekte fayda vardır. Bu çerçevede ayetlerde “ğınâ” kelimesi, “Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı olmadığı”,

²⁶ “Teganni”, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, son güncelleme 20 Mart 2020, [teganni.net/demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](http://teganni.net/demek-TDK-Sözlük-Anlamı-(sozluk.gov.tr))

²⁷ “Teganni”, Kubbealtı Lügati, son güncelleme 19 Mart 2020, www.lugatim.com/s/TAGANNI

“Allah’ın ikram sahibi ve cömert olduğu”, “Allah’ın muhtaç olmadığı”, “Allah’ın zengin olduğu” şeklinde tefsir edilmiştir. Çoğunlukla Allah’ı niteleyen bir kelime olarak karşımıza çıkan “غ-ن-ى (ğ-n-y)” den türeyen kelimeler Âl-i İmran Sûresi; 181, Nisa Sûresi; 6, 135, ‘Alak Sûresi; 7 gibi bazı ayetlerde ise insanı niteleyen bir kelime olarak kullanılmıştır.

Teğannî kelimesinin kökü olarak ifade edilen “ğınâ” için *İhvân-ı Safâ Risâlelerinde*, “ahenkli, ölçülü melodiler” ve “musiki” anlamı takdir edilmiştir.²⁸ Zira “musiki / musika” kelimelerinin Arapçaya girdiği 8. Yüzyıla kadar ki bu ilk dönemde musiki / musika kelimeleri yerine “ğına” kelimesi kullanılmıştır.

İsfahânî lügatinde, “ğınâ” kelimesinin “zenginlik” demek olduğuna, ancak bu kökten türeyen, mastar ve ism-i mekân formları olan “muğni” ve “teğannî” kelimelerinin ise “şarkı söylemek” ve “terennüm etmek” olduğuna, dikkat çekmiştir. Ona göre, kelimenin bir de “yetinmek” anlamı, bulunmaktadır.²⁹ Ayrıca belirtmeliyiz ki İsfahânî gibi kelimenin “musiki”, “şarkı”, “lahn”, anlamlarına işaret eden, başka sözlükler de vardır.³⁰ Bu çerçevede lahn kelimesini incelemenin lüzumu, ortaya çıkmıştır. Lahn kelimesi için İsfahânî *Müfredât’ta*, kelimeyi Kur’ân’da kullanımından hareketle, açıklamıştır. Ona göre lahn, bir sözü “mevcut kurallarına uymadan söylemek” ve “üslup” anlamlarına gelmektedir.³¹ Hasîrîzâde de lahn kelimesini

²⁸ *İhvân-ı Safâ Risâleleri*, çev. Ahmet Hakkı Turabi (İstanbul: Ayrıntı Yay., 2. Baskı, 2017), 134-136.

²⁹ Ragıp el İsfahânî, *Müfredât*, çev. Abdülbaki Güneş ve Mehmet Yolcu (İstanbul: Çıra Yay., 3. Baskı, 2012), 767.

³⁰ Mehmet Öncel, “XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyesinde Kullanılan Terimler: “Kemâlû Edebî'l-Gınâ ve El-Kâfî Fi'l Mûsikâ” Örneği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (2019): 46.

³¹ İsfahânî, *Müfredat*, 957.

İsfahânî gibi Kur'an'dan hareketle, “üslup” olarak açıklamıştır.³² Mütercim Âsım Efendi'ye göre ise lahn, Türkçede “ezgi” anlamına gelen, “düzgün ve vezinli sese” denir.³³ Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türki* adlı eserinde “lahn”i, “güzel ve kaideli ses” olarak açıklamıştır. Ancak Sami, bir kişiye ya da bir çevreye ait sözü, hatalı kullanmak anlamını da tarifine eklemiştir.³⁴ “Lahn” kelimesini tarif etmek adına yeterli açıklamayı sunduğumuzu düşünüyor ve teğannî kelimesinin lügatlerde geçen anlamlarını incelemeye devam ediyoruz.

Mütercim Âsım Efendi Lügatinde ğınâya, “dirlik sürmek”, “mülâki olmak”, “dostluğu devam ettirmek”, “zengin olmak”, “neşeli sesler”, “hanendenin nağmesi” ve “ahenk” anlamlarını verirken, aynı kökten türeyen “teğannî”ye ise şiir üzerinden, “methederek” (överek) ya da “hicvederek” (yererek) “ırlamak”³⁵ anlamlarını vermiştir.³⁶ Belirtmeliyiz ki araştırmamız sırasında, teğannî kelimesinin şiir okumak anlamında da kullanıldığını, müşahade ettik. Bunun sebebi olarak, ilk devirlerde şiir ve müziğin birbirinden keskin bir şekilde ayrılmamış varsayılması, gösterilebilir.³⁷ Zira şiir okuma da musikinin bir parçası olarak prozodik³⁸ ve temsîlî okuma gereklerinin

³² Hasîrîzâde Elif Efendi, *en Nûru'l-Furkan fî Şerhi Lügati'l-Kur'an*, haz. Mustafa Koç ve Eyüp Tanrıverdi (İstanbul: T.Y.E.K.B. Yay., 2015), 2: 226.

³³ Mütercim Asım Efendi, *Kâmusu'l-Muhîr Tercümesi*, çev. Eyüp Tanrıverdi ve Mustafa Koç (İstanbul: T.Y.E.K.B. Yay., 2013), 6: 5498.

³⁴ Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türki* (İstanbul: İkdâm Neşriyat, 1899), 1237.

³⁵ Türkü, şarkı söylemek anlamına gelmektedir. bkz. “ırlamak”, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, son güncelleme 20 Eylül 2021, [irlamak ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](http://sozluk.gov.tr)

³⁶ Asım Efendi, *Kâmusu'l-Muhîr Tercümesi*, 6: 5913-5915.

³⁷ Saadetin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi* (İstanbul: Vadi Yay., 2. Baskı 2017), 37.

³⁸ Ezgi durak, vurgu anlamlarına gelen şiir okumada tüm bu unsurları kapsayan ahengi niteleyen kavrama prozodi denir. bkz. “Prozodi”, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, son güncelleme 19 Mart 2020, [prozodi ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](http://sozluk.gov.tr)

uygulandığı, bir türdür. Bu minvalde başvurduğumuz, *Mısralar Sözlüğünde*, “teğannî” kelimesinin anlamı olarak; “zenginlik”, “yetinmek”, “makamlı okumak”, manaları verilmiş ve şu mısra eklenmiştir:

Olmaz terennümâta her dem felek müsâid

Et rûz u şeb teğannî hiç etme fevt-i fırsat³⁹

Şemseddin Sami, teğannî kelimesi için “zengin olmak”, “mal ve servete nail olmak”, “kanaat etmek”, “muhtaç olmamak”, “elhan ile okumak”⁴⁰, “ırlamak”, anlamlarını vermiştir.⁴¹

Riyâz’üs Sâlihîn Tercümesi’nde kelimenin anlamı, “berî olmak”, “zengin olmak”, Kur’ân’ı temsîlî okuma kaideleri olarak sayılan, “anlama uygun olarak; hüzn, sevinç, korku ifade eden sesler ile okumak” olarak, tarif edilmektedir.⁴² Bu tarif, yukarıda zikrettiğimiz, Mütercim Âsım Efendinin takdir ettiği, “mana vererek okumak (hicvederek (yererek) yahut methederek (överek))”, tarifiyle ortak bir anlam ifade etmektedir.

Gazali’ye göre, seslerin kimi uyutur, kimi üzer, kimi ise güldürür. Teğannî, yüklü deveye çölün meşakkatli mesafelerini aşırır, beşikteki bebeği uyutur. Gazali, teğannînin yerleri olarak 7 yer belirtmiştir. Bunlar: “Hacıları uğurlarken”, “harbe teşvik için yapılacak şiir ve gazeller”, “düşmana karşı mücadele sırasında kahramanlık şiirleri”, “hüznün nağmeleri”, “sevinç nağmeleri”, “şevki tahrik”, “aşkı

³⁹ M. Atâ Çatıkkaş, *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü* (İstanbul: Sütun Yay., 2009) 3: 381.

Mısranın günümüz Türkçesine çevirisi ise şöyledir: “Dünya her zaman nağme yapmaya müsait olmaz o sebeple gece gündüz demeden nağme et.”

⁴⁰ Lahn kelimesinin çoğulu.

⁴¹ Sami, *Kâmûs-i Türkî*, 419.

⁴² İmam Nevevî, *Riyâz’üs Sâlihîn Tercümesi*, terc. ve şerh. Abdullah Parlıyan (Konya: Konya Kitapçılık, 2010), 680.

tehyiç ve üzgün nefsi teselli etmek için icrâ edilen âşıkların nağmeleri”, “Allah ve aşkı sevenler tarafından, Allah’a kavuşma arzusu ve amacıyla yapılan dinlemeler olarak”, sayılabilir.⁴³ Bu minvalde İbnülemin, “Ğınâ, fehme safvet, zihne rikkat, hasîne lînet, cebîne cesâret ve bahîle sahâvet verir, tecrübeler bu hakikati ispat etmektedir”⁴⁴ demiştir.

Yukarıda zikrettiğimiz Gazali'nin tarifinde geçen teğannînin yerleri hakkında, ses kayıtlarına sahip olamadığımız için bu gruptan, kendi çağımıza göre tahminlerde bulunabiliriz. Örneğin; Gazali'nin hacı uğurlarken yapılacak teğannîden kastı, o dönemde söylenen hac ilahileri, hüzün veya sevinç nağmeleri derken teğannîden kastı ise belli birtakım makamlar ya da eserlere ait ritim ve hız çeşitleri olabilir. Ancak gerek Gazali'nin gerekse İbnülemin'in teğannî hakkındaki görüşleri, teğannînin insanın duygularını yönetme ve yönlendirmedeki gücüne, dikkat çekmektedir.

Mesnevi şerhinde teğannînin yalnız güzel ses ile mümkün olacağı⁴⁵ ve teğannînin, tabiplerin insanları hastalıklardan koruma yollarından biri olduğu, ifade edilmektedir.⁴⁶ Makalemizin başında bu noktada Kur'ân tilâvetlerinden de faydalandığına dikkat çekmiş, şifa için Kur'ân tilâvetlerinin dinletildiğine temas etmiştik.

⁴³ İmam Gazali, *İhyâ-u 'Ulûmi'd-Dîn*, 2: 624

⁴⁴ İbnülemin Mahmut Kemal, *Hoş Sada* (İstanbul: Ketebe Yay., 2019), 3.

“Ğına, idrake saflık, akla incelik, kuvvetliye yumuşaklık, korkağa cesaret, cimriye cömertlik kazandırır.”

⁴⁵ Mevlanâ Celâledîn-i Rûmî, *Mesnevi-i Şerif Şerhi*, çev. ve şerh. Ahmed Avni Konuk (İstanbul: Kitabevi Yay. 2005), 7: 219.

⁴⁶ *Mesnevi-i Şerif Şerhi*, 7: 373

Se'âdet-i Ebediye'de teğannî ve ğınâ iki ayrı kavram olarak ele alınmış olup, ğınâ “çalgi eşliğinde yapılan musiki”, teğannî ise “çalgi olmaksızın icra edilen musiki” olarak, tarif edilmiştir.⁴⁷

Ğınâ ve teğannî kelimeleri için birbirinden farklı manalara yer verilirken, aynı kökten; “ğınâ” kökünden türeyen, teğannînin çekimlenmiş hali, “Muğannî/muğannîye” için genellikle ortak bir tarif yapılarak, “güzel ses ile şarkı söyleyen, musiki sanatını icrâ eden kişi” anlamları takdir edilmiştir.⁴⁸ Basit denebilecek tarzdaki Arap musikisinin ilk örneklerinin, muğannî/muğannîyeler tarafından, kendi zevk ve becerilerine göre terennüm edilen nağmeler olduğu, söylenebilir. Bu terennümlerin, İslam'da ilk örneklerinin ise muğannî Tuveys tarafından verildiği de kaynaklarda geçmektedir.⁴⁹

“Teğannî” kavramının yer aldığı hadis rivâyetlerinden ilk olarak, Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde geçen “Kur'ân'ı gereği gibi teğannî ile okumayan kimse, bizden değildir”⁵⁰ hadisini ele alalım. Hadiste, “teğannî ile okumayan kimse bizden değildir” şeklinde oldukça keskin bir ifade göze çarpmaktadır. Burada yer alan, “teğannî” kelimesi, “istiğnâ” mânâsında, “terennüm (sesin kıvraklığı)” olarak değerlendirilmiştir. Bu hadisi, “Kur'ân'la yetinmeyen bizden değildir”⁵¹ şeklinde yorumlayanlar da vardır. Ancak belirtmeliyiz ki

⁴⁷ Hüseyin Hilmi Işık, *Saadet-i Ebediyye* (İstanbul: Hakikat Yay. 130. Baskı, 2014), 721.

⁴⁸ “Muğannî” Kubbealtı Lügati, son güncelleme 20 Mart 2020, www.lugatim.com/s/muganni

⁴⁹ Ahmet Hakkı Turabi, “İlk Dönem İslam Dünyasında Musiki Çalışmalarına Bakış” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (1997): 227-232.

⁵⁰ Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi Ebû Dâvûd es-Sicistani, *Sünen-i Ebû Dâvûd*, haz. Necati Yeniçel, Hüseyin Kayapınar, red. İ. Lütfi Çakan, yay. haz. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Şamil Yayınevi, 1987), 5: 449-450; İmam Nevevî, *Riyâz'üs Sâlihîn Tercümesi* (İstanbul: Emir Yay., ty.), 2: 682.

⁵¹ İsfahânî, *Müfredat*, 767.

“ses kıvraklığı” yorumu, lügat ehlinin nezdinde, gerçeğe daha yakındır.⁵² İmam Şâfiî de bu kelimenin, hadiste kullanılma biçiminden hareketle, “yetinmek” anlamını değil, “güzel sesle okumak” anlamını ifade ettiğini, kesin bir şekilde belirtmiştir.⁵³

“Allah, Kur’ân’ı güzel sesle teğannî eden bir Peygambere verdiği (sevap) kadar, hiçbir şeye ihsanda bulunmamıştır”, “Allah, Kur’ân’ı, yüksek ve güzel sesle teğannî eden peygamberi dinlediği kadar, hiçbir şeyi dinlemedi”⁵⁴ şeklindeki rivâyetler, ise “teğannî” kelimesinin kullanıldığı, diğer hadis rivâyetleridir. Ufak değişikliklerle rivâyet olunan bu hadislerde ana fikir, Hz. Peygamberin tilâvetinin teğannîsinin güzelliği, saygı ve estetik içeren bu tilâvetleri sebebiyle, Hz. Peygamberin Allah’ın övgüsüne mazhâr oluşudur. Bu bakımdan etkili bir Kur’ân tilâveti icrâsı, bu icrâda dinleyici-icrâcı iletişimi ve bu icrânın takdir edilmesi, Hz. Peygamberle başlamıştır, diyebiliriz.

Gazali’ye göre, zikrettiğimiz hadislerde yer alan, “ğınâ” kökünden türeyen kelime “müstağni” olmak, yani “muhtaç olmamak” değil, sesi nağmelendirmektir.⁵⁵ Buradan hareketle diyebiliriz ki Gazali, “teğannî ile okumayan bizden değildir” hadisi için kimi yorumcular tarafından yapılan, “Kur’ân ile yetinmeyen bizden değildir” şeklinde, “teğannî” kelimesini “yetinmek” anlamı çerçevesinde değerlendirmeyi, uygun görmemiştir. Zira bu hadislerde geçen

⁵² Gazali, *İhyâ-u ‘Ulûmi’-d-Dîn*, 1: 717.

⁵³ Pehlül Düzenli, *İslam Kültür Tarihinde Musîki* (İstanbul: Kayıhan Yay., 2. Baskı, 2014), 144.

⁵⁴ Hâfız Ebu Abdurrahman Amed b. Şuayb b. Ali b. Bahr b. Sinan b. Dinâr en-Neseî, *Sünen ‘ün Nesei*, çev. Muhtar Büyükcimar v.dğr. (İstanbul: Kalem Yay., 1981), 2: 593; Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman ed Dârimî es-Semerkindî, *Sünen-i Darimî*, çev. Abdullah Aydınlı (İstanbul: Madve Yay., 1996), 6: 499; Ebu Dâvûd, *Sünen-i Ebû Dâvûd*, 454, Nevevî, *Riyâz ‘üs Sâlihîn Tercümesi*, 683.

⁵⁵ Gazali, *İhyâ-u ‘Ulûmi’-d-Dîn*, 2: 624

“teğannî” kelimesine yetinmek anlamını vermek, hadisi ancak diğer hadislerden bağımsız olarak değerlendirmekle, mümkün olabilir. Bu noktada Taberî'nin (ö. 923) yorumu oldukça nettir. Taberî, “teğannî, güzel sesle tercî”, makam yapmaktır, teğannîye istiğnâ mânâsı veren kişi, Arap dili ve şiirini bilmiyor demektir” şeklinde kesin bir ifade kullanmıştır.⁵⁶ Taberî'nin teğannîyi açıklarken kullandığı “tercî” kavramı hadiste geçmiştir ve musiki ile alakalı olarak da yorumlanmıştır. O halde ilk olarak tercî kelimesinin lügat anlamını inceleyip, ardından da hadiste varlığına ve ilgili yorumlara yer verelim.

Mütercim Âsım Efendi lüğatinde, Tercî kelimesi için, “Kur'an okurken veya beste söylerken, nağme veya ahenge çalmaktır” demiştir.⁵⁷ Görüldüğü gibi Âsım Efendi, kelimenin anlamına başka bir karşılık vermeden, kelimeye doğrudan, Kur'an ve musiki eksenli bir tarif yapmıştır.

Nurettin Başyiğit, tercî kavramını, “tekrarlayarak nağme ile okumak” olarak tanımlamıştır.⁵⁸

Tercî ile ilgili Buhari'nin *Sahih*, Ebû Dâvûd'un ise *Sünen*'inde geçen hadis rivayeti şöyledir:

Ebû İyâs (ö.885) şöyle dedi: Ben Abdullah ibn Mugaffel'den işittim, o şöyle dedi: Ben *Peygamberi dişi devesi -yahut erkek devesi- üzerinde Kur'an okurken gördüm; deve Peygamber'e yol aldırıyor, Peygamber de el-Fetih Sûresini yahut el-Fetih Sûresinden yumuşak bir okuyuşla okuyordu. Peygamber, tercî yaparak okuyordu.*” Buradaki

⁵⁶ Abdulmecit Okçu, “Kur'ân Tilâvetinde Ezgi”, *Dini Araştırmalar Dergisi* 10, sy. 28 (Ağustos 2007): 223.

⁵⁷ Asım Efendi, *Kamusu'l-Muhit Tercümesi*, 4: 3344.

⁵⁸ Nurettin Başyiğit, *Güzel Kur'an Okuma Usulü* (Bursa, Emin Yay., 2013), 42.

tercî', sesi nağmelendirme, dalgalandırma anlamındadır. Tercî' kelimesinden, okurken veya söylerken titretme anlamı da çıkarılabilir.⁵⁹

Tercî' ile ilgili bu hadis, diğer bazı hadislerle birlikte ele alınarak, hadisten farklı anlamlar çıkarılmıştır. Örneğin bunlardan biri, Hz. Peygamberin devenin üzerindeki bu Kur'ân tilâvetinde sesinin, devenin yoldaki hareketinden mütevellit nağmelendiği yönünde yapılan çıkarımdır. Bu yorum, tercî' hadisinin, Hz. Peygamberin “binek üzerinde Kur'ân tilâvet etmenin uygunluğu” yahut “harflerin ve okuma kaidelerinin bozulmasının kabul edilebilirliği” ile ilgili diğer hadislerle beraber ele alınarak çıkarılan bir yorumdur. Ancak hadiste, “yumuşak bir stille okuyuş” ile “tercî” için iki ayrı ifade kullanılmıştır. Bu noktadan hareketle, tercî' ile ilgili bu hadisi, teğannî ve güzel sesle ilgili hadislerle beraber değerlendirdiğimizde hadis, Kur'ân tilâvetlerinde musikinin önemini ifade eden bir çehre kazanmakta diyebiliriz. Bu çerçevede hadisten, tercî'nin, Kur'ân tilaveti icralarının dinleyiciyi yormadan ve sıkmadan, okuyana ve dinleyene bezginlik yerine halâvet verebilecek bir okuma stili olduğunu, çıkarmaktayız. Tercî' ile ilgili yeterli bilgiyi sunduğumuzu düşünerek, teğannî kavramı çerçevesine tekrar dönelim.

Ebû Hilal el Askeri, bu hadislerde teğannî kelimesinin kullanımıyla ilgili, “İnsan nefsi zenginlikten hoşlandığı gibi güzel sestende hoşlandığı için bu kelime, kullanılmıştır” yorumunu yapmıştır.⁶⁰

⁵⁹ Ebû Abdillâh Muhammed ibn İsmâil el-Buhârî, *Sahîh-i Buhârî ve Tercümesi*, çev. Mehmet Sofuoğlu (İstanbul: Ötüken Yay.1988) 11: 5140; Ebû Dâvûd, *Sünen*, 442.

⁶⁰ Ebû Hilal el-Askeri, *el Furuq fil Luğa*, çev. Veysel Akdoğan (İstanbul: İşaret Yay. 3. Baskı., 2017), 251.

“Teğannî” ile ilgili hadislerde; teğannî kelimesini, “zenginlik” olarak yorumladığımızda “teğannî”, Kur’ân’ın vakıf, ibtidâ, vasıl, tecvîd kaideleri, maharic-i hurûf gibi tilâvete dair hususlarına dikkat edilerek, musiki ile tilâvetine, delâlet edecektir. Nihayetinde bu rivayetlerle, Kur’ân’ın zengin niteliklerine (vakıf, ibtidâ, vasıl, tecvîd kaideleri, maharic-i hurûf ve musiki) riayet etmeden tilâvet eden kişi, yerilmiş olacaktır.

Necdet Çağıl, bu hadislerdeki teğannî kelimesini ezgilendirmek olarak ele almış ve bu hadislerin, Kur’ân’ın makamsal tilâvetini meşrulaştırdığını, teğannî ile okumanın ilahi mesajın muhataplarının motivasyonunu güçlendirmede, oldukça önemli bir rol oynadığını, ifade etmiştir.⁶¹

Elmalılı Hamdi Yazır, teğannî kelimesini farklı bir açıdan ele alıp, “ruha duyurma çabası” olarak adlandırmıştır.⁶² Teğannîye ruha duyurma şeklinde bakan bir diğer kişi de Züheyr Mansur el Mezidi’dir. Ona göre icrâcı, kendisine Allah tarafından bahşedilen hayatın gizli ritimlerini, duyma özelliğine sahiptir. Müslüman sanatçı icrâ esnasında; görmek, duymak ve düşünmek gibi tatları aşmakta, kalbini ve ruhunu ortaya koymaktadır.⁶³ Bu çerçevede diyebiliriz ki Kur’ân tilâvetinde teğannînin, Allah’la buluşma, ondan takdir bekleme çabasının bir ürünü olarak, ruhânî bir boyutu da vardır.

Teğannî kavramı, fikhî olarak bazı karşıt görüşlerin konusu olmuştur. Hz. Peygamberin hadisleri, teğannînin Kur’ân tilâvetlerinde

⁶¹ Necdet Çağıl, *Kur’ân Kıraatında Musiki* (Ankara: DİB Yay, 2015), 329.

⁶² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’ân Dili* (İstanbul: Azim Dağıtım, ty.) 6: 353.

⁶³ Züheyr Mansur el Mezidi, *Kur’ân Kıssalarında Sinematik Özellikler*, çev. Hülya Afacan (İstanbul: İlim Yurdu Yay., 2010), 163.

olmazsa olmaz bir unsur olduğunu, oldukça net bir biçimde gözler önüne serse de teğannî için “bidat”, “günah”, “sakıncalı” gibi yorumların önüne, geçilememiştir. Teğannînin, Kur'ân tilâvetinde olması gereken bir özellik olarak varsayıldığı, görüşlere yer verdiğimiz çalışmamızda, Suyûti'nin *İtkân* adlı eserinde Sehâvî'den aktardığı, “teğannînin Kur'ân tilâvetinde bidat olduğu”, görüşüne de değinmekte fayda görmekteyiz. Görüş sahiplerinin teğannîyi bidat sayma sebepleri araştırıldığında, *İtkân'da* bidat olması tartışılan teğannînin, müzikal kaygılar sebebi ile yapılan vakıf-ibtida hataları, medler ve tecvîd kaideleri ile mahâric-i hurûf üzerinde yapılan deformasyonları ifade ettiği anlaşılacaktır.⁶⁴ Benzer bir şekilde, birçok fikhî görüşün yer aldığı *Se'âdet-i Ebediye*'de de Kur'ân tilâvetinde yapılacak teğannî için harflerin aslının bozulmaması durumunda kabul edilebilir olduğu, aksi takdirde caiz olmayacağı, ifade edilmektedir.⁶⁵ Mâverdî'den (1058) aktarıldığına göre Kur'ân tilâvetine teğannî katmak için harflerin mahreçlerinden, tecvîde ait kurallardan, feragat eden okuyucu da tilâveti dinleyen dinleyici de büyük bir günaha ortak olur. Ancak harflerin mahreçleri ve tecvîd kurallarına riayet edilerek icra edilen Kur'ân tilâvetine yapılacak müzikal ilaveler, ayetlerin seslerine ait güzelliği artırması münasebetiyle mubahtır. İmam Nevevî (1277) de Mâverdî gibi ifade ettiğimiz şartlara uygun teğannîli bir tilâvetin, “müstehap” olacağını bildirmiştir.⁶⁶

Elbette her noktada olduğu gibi teğannî için de makul sınırlar çizmek gerekmektedir. Kur'ân tilâvetinde müzikal unsurların

⁶⁴ İmam Celaleddin Suyûti, *El-İtkân fî Ulûmi'l Kur'ân*, çev. Sâkıp Yıldız ve Hüseyin Avni Çelik (İstanbul: 1987, Hikmet Neşriyat) 1: 242.

⁶⁵ Işık, *Saadet-i Ebediye*, 721.

⁶⁶ Düzenli, *İslam Kültür Tarihinde Musiki*, 146.

kullanımında, okuyuş kaidelerinin asla feda edilememesi gerektiğini, ifade etmeliyiz. Ayrıca melodik yapı için de bir sınır çerçevesinde icrada bulunmak, Kur'ân kârî/kârîyesi için lüzumlu olacaktır. Gazali *Kimyâ-i Saadet'te*, hadisler çerçevesinde Kur'ân'ın güzel sesle okunması gereğine temas etmiş, ancak Kur'ân tilâvetinin, bir şarkıcının şarkı söylemesi kadar teğannî içermesinin, çirkin, hatta günah olacağını da eklemiştir.⁶⁷

Teğannî kelimesinin anlamsal olarak farklı karşılıklar aldığını ifade etmiştik. Bu durum, rivâyetlerin sıkça tezat yorumlamaya maruz kalması neticesini doğurmuş, varılamayan ortak noktalardan mütevellit belirsizlikler, ortaya çıkmıştır. Bir tarafta Hz. Peygambere dayandırılan rivâyetlerde geçen “teğannî yapmayan bizden değildir” ifadeleri, diğer tarafta ise, Kur'ân tilâvetinde teğannî yapmanın bid'at oluşu ya da caiz olmayışı ile ilgili görüşler, söz konusudur. Nitekim alan araştırmacılarından Khristina Nelson da Mısır'da, makamsal Kur'ân tilâveti konusunda yaptığı araştırmasında, teğannî ile ilgili hadisleri verip, konunun biraz belirsiz olduğunu ifade etmiştir.⁶⁸ Burada şunu ifade edelim, rivâyetlerin münferit değerlendirilmesi, belirsizlik olarak nitelendirilmiş olsa da rivâyetlerin, genel ve objektif bir bakış açısıyla ele alınıp değerlendirilmesi, kafa karışıklığını ortadan kaldırarak, musiki ile Kur'ân tilâvetinin güçlü bağına işaret edecektir. O halde Gazali'nin *İhya'da* ifade ettiği gibi denebilir ki, “teğannî, kalpte gâlip olan sıfatı harekete geçirir, kalpte olmayanı kalbe sokmaz.”⁶⁹ Aynı şekilde *Mesnevi'de* de teğannînin dinen caiz olup olmamasına, insanda

⁶⁷ Gazali, *Kimyâ-i Saadet*, çev. A. Faruk Meyan (İstanbul: Bedir Yay., ty.), 178.

⁶⁸ Nelson, *The Art of Reciting the Qur'an*, 77.

⁶⁹ Gazali, *İhya*, 2: 624.

ortaya çıkardığı baskın vasfa göre karar verileceğine, temas edilmektedir.⁷⁰

Teğannînin caiz olmayışına dair görüşlerdeki ortak kaygının teğannînin insanı, İslam'ın yasakladığı hal ve davranışlara sürüklenme tehlikesine, duyulan korku olduğu, söylenebilir.⁷¹ Diğer taraftan Kur'ân tilâvetinde teğannînin caiz olmamasıyla ilgili görüşlerde ise teğannînin tilâvet gereklerini uygulamaktan alıkoyması endişesi, baskın kanaat olarak öne çıkmıştır.

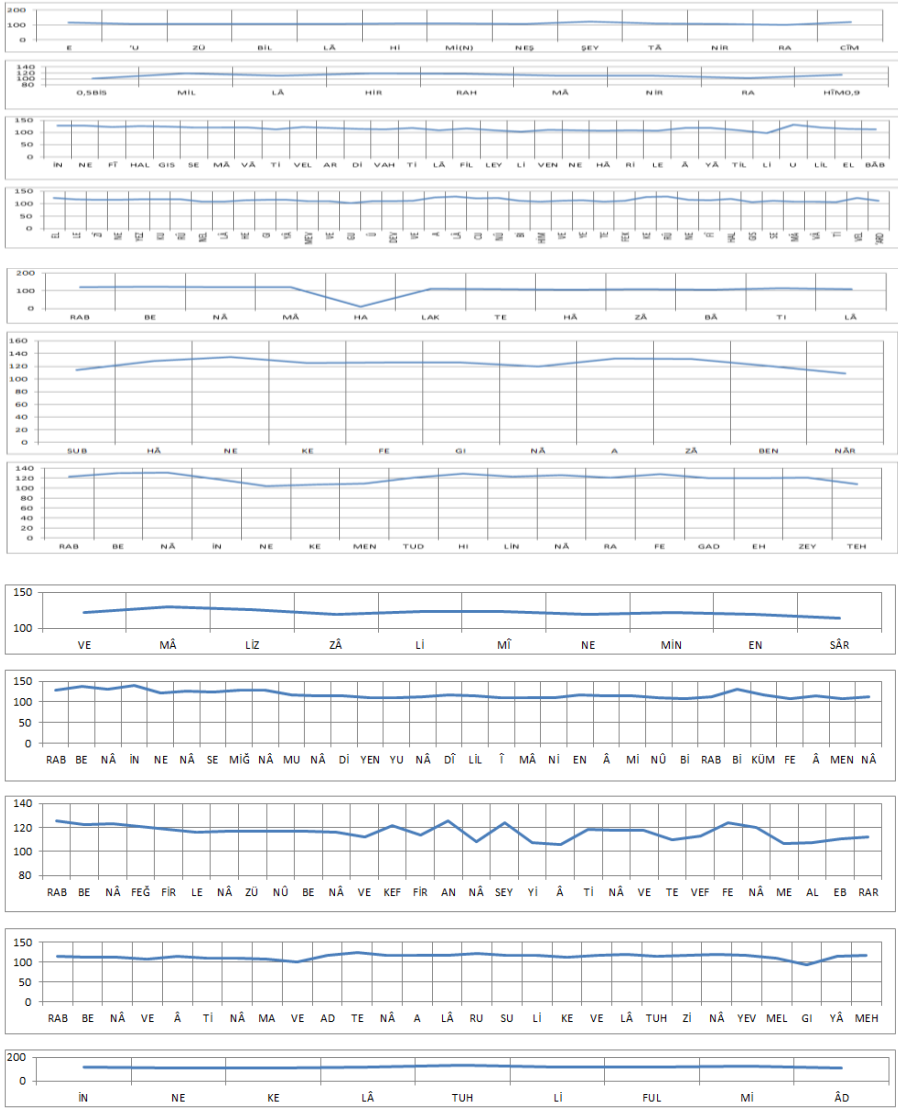
Kur'ân'ın teğannî ile tilâvetine yönelik kavramsal ve tarihi verileri ortaya koyduktan sonra konu hakkında, ses teknolojisi ve programları vasıtasıyla bir araştırma yapma gereği hissettik. Acaba Kur'ân'ın teğannîsiz okunabilme ihtimali var mıdır? Sorusunu yanıtlamak üzere yola çıktığımız çalışmamızın bu bölümünde, Kur'ân'ın teğannî olmaksızın okunmasına yönelik Ferruh Muştuer⁷² tarafından çalışmamız için makamsız/teğannîsiz biçimde tilâvet olunan, Âli İmran Sûresi 190-194 ayetleri üzerinde, Pıraat Fonetik Programla çalıştık. Tilâvete ait en yüksek frekans değerleri çıkarılarak oluşturulan grafiklere ait resimler aşağıdaki gibidir.

⁷⁰ *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, 7: 224.

⁷¹ Detaylı bilgi için bkz. İmam Birgivî ve Ahmed Kadızâde, *Birgivi Vasiyetnâmesi Kadızade Şerhi*, sad. Faruk Meyan (İstanbul: Bedir Yay., 1988), 224.

İmam Şafi, İmam Maliki'nin yukarıdaki görüşlerin aksini iddia eden görüşleri için bkz. H. Yunus Apaydın, “Musiki” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* c. 31 (İstanbul: TDV Yay., 2006), 261; Mehmet Gel, “XVI. Yüzyıl “Lahn ve Teğannî” Tartışmalarına Dâir Bir Muammânın Çözümüne Doğru: “el Kavlü'l-Vasî”in Müellifi İbn Bahâeddin mi?” *İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi* 35 (2015): 8; Tatarhâniyye fetvâsi ve Bezzâziye fetvası için bkz. Işık, “Saadet-i Ebediyye”, 718 ve 1009; Uludağ, *İslam ve Musiki*, 28-33; Abdurrahman Çetin, “Kur'ân Kıraatında Musikinin Yeri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (1998): 127.

⁷² Ayasofya Camii Kebiri İmam Hatibi

Resim 1⁷³

Resim, kârînin tilâvet kaydının pıraat ses analiz programı vasıtasıyla tespit edilen, Âl-i İmran Sûresi 190-194 âyetlerin hecelerinin, en yüksek frekans değerleriyle oluşturulmuş, grafiğe aittir. Resimde görünen grafik çizgileri, bilinçli bir şekilde teğannîsiz olarak

⁷³ Ferruh Muşter'in Âli İmran Sûresi 191-194 ayetlerine ait teğannîsiz tilâvetinin, frekans değerlerinin grafiklerine ait resim.

icra edilen tilâvetteki ses hareketliliğini, gözler önüne sermektedir. Üstelik kârî, bilinçli bir şekilde, sesindeki hareketliliği minimum seviyede tutma gayreti ile tilâveti icra etmiştir. Bu tutuma rağmen Kur'ân'ın içsel musikisinin, teğannî olmaksızın bir tilâveti mümkün kılmadığını söyleyebiliriz. Bu noktada, Kur'ân tilavetlerinde teğannînin en önemli sebebi olan, Kur'ân'ın içsel musikisinde öne çıkan fasıla, asonans ve aliterasyon konusunu ele almalıyız. Kur'ân'a ait fasıla, asonans ve aliterasyonlar, icracının seçimine ve tutumuna bırakmaksızın, Kur'ân tilavetlerinde teğannîyi, zorunlu kılmıştır. O halde fasıla konusunu açıklayarak, örnekler sunalım.

Fasıla, âyetin son kelimesinde mânânın tamamlandığını gösteren, birbiriyle uyumlu harflere veya hecelere denir.”⁷⁴ Bu harfler ya da heceler kendi aralarında çeşitli şekillerde konum alarak, uyum ortaya koymaktadır. Bu uyumun ortaya çıkışında, “dize ya da mısrada ahenk oluşturacak şekilde, ses ya da hece tekrarları söz konusu ise aliterasyon”⁷⁵, aynı vurguyu veren “ünlü harfin”, kendinden önce gelen “ünsüz harf” dikkate alınmaksızın, her dizenin sonunda “uyak” biçiminde tekrar eden şekilde gelmesine de asonans, adı verilmektedir.⁷⁶ Yaptığımız tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere asonanslar ve aliterasyonlar, fasılları oluşturan yapılarıdır. Fâsılaların sadece âyet sonlarında değil, âyetlerin içerisinde de olabileceğini, ifade etmekte fayda vardır. Bu duruma ait oluşturduğumuz örnekleme, istifadenize sunacağız. Ancak burada şu noktayı da kesinlikle ifade

⁷⁴ İmam Suyûtî, *İtkân*, 2: 261.

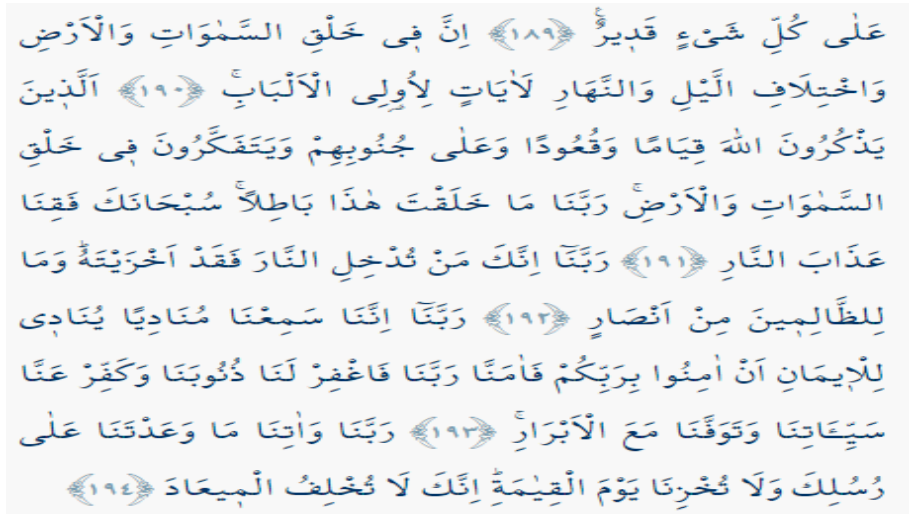
⁷⁵ Turgay Keskin, *Etkileyici Hitabet Sanatı ve Beden Dili* (İstanbul: Mavi Çatı Yay., 2018), 189

⁷⁶ “Asonans”, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, son güncelleme 20 Mart 2020, <https://sozluk.gov.tr/>

etmeliyiz. Fâsılalardaki kelimeler, bir başka kelimeyle değiştirilemeyecek kadar titiz ve özenle seçilmiş kelimelerdir. Bu özelliğin, yalnızca Kur'ân'a has bir özellik olduğunu, ifade etmeliyiz.⁷⁷ Zira âyetlerin biçimsel yapısında, sanatın en önemli formu olan şiire benzeyen bir dil kullanılmıştır.⁷⁸ Ancak Kur'ân, şiir ya da düz yazı formlarında bir yapı, asla değildir. Diğer taraftan Kur'ân âyetleri içerisinde, genelde sûreler bağlamında gerçekleşen, kısa ya da uzun sıralamalarla olmak üzere bir ses düzeni, ayrıca ritmi belirleyen de bir ses, vardır. Zira âyetler de bu ritme göre sona ermektedir.⁷⁹

Yukarıda, pıraat ses analiz programı vasıtasıyla oluşturduğumuz grafiklerdeki ayetleri, yani Âl-i İmran Sûresi 190-194 arasındaki ayetleri, bir de “fasıla” yönüyle ele alalım.

Resim 2⁸⁰

⁷⁷ Abdullah Emin Çimen, “Kur'an'da Ritmik Yapı”, *Dini Araştırmalar Dergisi* 9, sy. 27 (2007): 194-195.

⁷⁸ Latif Tokat, “Sanat Kutsalın İşşası mıdır?” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29 (2005): 162-163.

⁷⁹ Pickthall, *The Meaning of the Glorious Qur'an* (New York: Mentor Book, 1953), 29.

⁸⁰ Âli İmran 3/191-194.

Öncelikle âyet sonlarında yer alan fasılaları ortaya çıkarmak üzere, âyet sonlarında yer alan kelimeleri inceleyelim.

الأَلْبَابِ - الأَبْرَارَ - النَّارَ - أَنْصَارٍ - المِيعَادَ Âl-i İmran Sûresi 190-194 ayetlerinden, 191, 192, 193 numaralı ayetlerin son kelimelerinin son harflerinin aynı olduğu görülmektedir. Bu üç âyet özelinde aliterasyondan söz edilebilir. Beş âyet birlikte ele alındığında, okuyucunun duraklarda durma ya da geçme ihtimallerinde son tecvîd kaidesinin aynı olması (durunca medd-i ârız geçince medd-i tabî) bu ayetler arasında asonans oluşturmuştur. Bununla birlikte, kelimelere göre konumları aynı olan bölümlerin (الأَلْبَابِ: lam harfinin sıfatları, الأَبْرَارَ: “be” harfinde kalkale, أَنْصَارٍ: “nun” harfinde ihfa, النَّارَ: “nun” harfinde idgâm-ı misleyn me‘al gunne, المِيعَادَ: “mim” harfinde medd-i tabî) tecvîde dair sürelerinin benzer olması, ayetler arasındaki ahengi ve âyet sonlarındaki ses uyumunu, bahsi geçen asonans ve aliterasyonlarla, üst seviyeye taşımıştır.

Ayetlerin içine girdiğimizde, orada da fasılların içsel musiki oluşturduğunu görmek mümkündür. Ayet ortalarından, duruma dair örnekler vererek, konuyu açıklayalım. 191. Ayetin içsel teğannîsini kaidelere uygun biçimde okuyarak duyalım:

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ قَوْلًا عَذَابَ النَّارِ

*elleZîne yezkûRÛne (a)lLÂhe gıYÂmen (v) ve gu‘ÛdeN (v)
ve ‘aLÂ cuNÛbihim ve yetefekkerÛne Fî halgisseMÂVÂti vel ard.

Ayette geçen kelimelerin, özellikle işaretlediğimiz tecvîd kaideleri vasıtasıyla oluşturduğu teğannî, icracının müzikal bir ilavesi söz konusu olmadan da duyuma sirayet edecektir. Zira buradaki medd-i tabîler peş peşe gelerek bir uyak oluşturmuştur. Ayrıca “(v) (و)”

harfiyle gelen idgâm-ı me‘al gunneler ile “(k) (ك) ve (s) (س) harflerindeki idgâm-ı misleyinler, ayetin içerisinde de teğannîyi kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkarmıştır.

Bu âyetlerde geçen “akl-ı selîm kişilere” ait olduğu buyrulan dua kelimeleri ve niyazlar, ayetlerde yer alan yakarış seslerinin rahatlıkla duyumunu sağlamakta, diyebiliriz. Âl-i İmran Sûresi 191. Ayetin ortalarında başlayan bu cümleler, “رَبَّنَا” (rabbimiz) yakarış kelimeleri ile oluşturulan bir ahenkle, sunulmuştur. 193 ve 194 numaralı ayetlerde geçen “رَبَّنَا” (Rabbimiz) kelimeleri ve bu kelimedeki “نَا” (biz) muttasıl zamîri ile ardından gelen kelimelere ek olarak gelen, “نَا” (biz) muttasıl zamirleri, bir armoni oluşturmuştur. Kaidelere uygun tilâvet ederek asonans ve aliterasyonları rahatlıkla duyabiliriz.

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ
عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّفْنَا مَعَ الْأَبْرَارِ *

*RabbeNÂ inneNÂ semiğNÂ münâdiyên (y) yûnâdî lil îmâni en âminû bi rabbikum feâmenNÂ. RabbeNÂ fağfir leNÂ zünûbeNÂ ve keffir ‘anNÂ seyyiâtîNÂ ve teveffeNÂ me‘a (l)ebRÂR.

* رَبَّنَا وَإِنَّا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا نُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

*RabbeNÂ ve âtiNÂ mâ ve ‘ad(t)teNÂ ‘alâ rusulike ve lâ tuhziNÂ yevme (l)gıyâme. İnneke lâ tuhlifu (l)mî‘âd.

Yukarıda sunduğumuz, Âl-i İmran Sûresi 190-194 âyetlerine ait analiz ve tespitler dikkatle incelendiğinde, dışarıdan hiçbir müzikal ilave söz konusu olmadan, yani kârî/kârîyenin yetenek ve seçimi söz konusu olmadan da Kur‘ân nazmında bir musikinin söz konusu olduğu, ortaya çıkmaktadır. Ancak burada icracıya düşen en büyük görev Kur‘ân’ın içsel musikisini örtmemek adına öncelikle tilâvet kurallarına uygun bir seviyede; mahâric-i hurûf, tecvîd kuralları, vakıf, ibtida, vasıl

gibi kurallara hâkim olmak, ardından müzikal ilaveler yapabilecek seviyede musiki bilgisine, sahip olmaktır.

SONUÇ

Çalışmamız kapsamında yaptığımız kavramsal araştırmalar sonucunda derlediğimiz bilgiler, PIRAAT ses analiz programı ışığında çıkarılan veriler, örnek ayetler üzerinden oluşturduğumuz fasıla, asonans, aliterasyon tespitleri, teğannîsiz bir Kur'ân tilâvetinin, kârî/kârîyenin seçimine bağlı olmaksızın mümkün olmadığını ortaya çıkarmıştır. Ancak belirtmeliyiz ki Hz. Peygamber'e Ebû Mûsa'nın, "sizin dinlediğinizden haberdar olsaydım daha güzel okurdum"⁸¹ mealindeki sözlerinde vurguladığı gibi Kur'ân tilâvetine yapılacak müzikal ilaveler, kârî ve kârîyenin kendi beceri ve tutumu ile mümkün ve alakalı olacaktır. Burada en önemli nokta, Kur'ân-ı Kerîm tilâvetine uygulanacak hiçbir ses ilavesinin, Kur'ân-ı Kerîm'i okuyuş kaidelerini; mahâric-i hurûf, tecvîd kaideleri, vakıf, ibtida, vasıl, mütecâviz olmamasıdır. Yapılacak her müzikal ilave, Kur'ân-ı Kerîm'e saygıyı esas alan bir melodik üslup çerçevesinde olmalıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'e ait tüm sesler, yüce yaratıcıya ait sesi, temsil etmektedir. Bu minvalde Kur'ân-ı Kerîm tilâveti icracısı, yüce yaratıcının sesinin taşıyıcısı hükmünde olup, bu bilinçle hareket etmelidir.

BEYANNAME

1. **Finans/Teşvik:** Yazarlar, çalışmada herhangi bir finans/teşvik kullanılmadığını beyan etmektedir.
2. **Çıkar Çatışması:** Yazarlar, çalışmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

⁸¹ El- Beyhâkî, *Şuabu'l-Îmân*, çev. Hüseyin Yıldız v.dğr. (İstanbul: Ocak Yay. 2015), 3: 123

3. Etik Beyan: Yazarlar, bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu beyan etmektedir. Ayrıca bu araştırma için Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

4. Yazar Katkısı: TS: Araştırma literatür tarama, tasarım ve yazım. AHT: Çerçeve belirleme, inceleme, revizyon, onaylama ve nezaret etme.

YAYINCI NOTU

Makalede ifade edilen tüm iddialar yalnızca yazar(lar)a aittir ve bu yazar(lar)ın bağlı kuruluşlarının veya yayıncının, editörlerin ve hakemlerin iddialarını temsil etmeyebilir.

Makalede değerlendirilebilecek herhangi bir ürün veya üreticisi tarafından ileri sürülebilecek herhangi bir iddianın onaylanması yayıncı tarafından garanti edilmemektedir.

KAYNAKÇA

Akpınar, Ali. *Kur'ân Niçin ve Nasıl Okunmalı*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 6. Baskı, 2016.

Aksoy, Fikri. *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı*, İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1970.

Aktaş, Kubilay. *Kur'ân Terapisi*. İstanbul: Selis Yayınları, 8. Baskı, 2016.

Apaydın, H. Yunus. "Musiki". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 31: 261-263. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Âsım Efendi, Mütercim. *Kâmusu'l-Muhît Tercümesi*. çev. Eyüp Tanrıverdi ve Mustafa Koç. İstanbul: T.Y.E.K.B. Yayınları, 2013.

Askeri, Ebû Hilal. *el-Furuq fil Luğa*. çev. Veysel Akdoğan, İstanbul: İşaret Yayınları, 3. Baskı, 2017.

Aslan, Ömer. "Kur'ân Tilâvetinde Musikinin Mesnedi", *Bakü Devlet Üniversitesi İlmi Mecmuası* 2 (Mart, 2006): 75-91.

- Başer, Vehbi. “Sosyal Metinler Açısından Kutsal Metinlerin Anlaşılması”. 2. *Kur'ân Sempozyumu, Tebliğler Müzakereler 1995*, Ankara: Bilgi Vakfı Yayınları, 1996.
- Belviranlı, Ali Kemal. *Kur'ân Rehberi*. İstanbul: Nedve Yayınları, 7. Baskı, 1970.
- Celâledîn-i Rûmî, Mevlanâ. *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. çev. ve şerh. Ahmed Avni Konuk, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005.
- Çağıl, Necdet. *Kur'ân Kiraatında Musiki*. Ankara: DİB Yayınları, 2015.
- Çam, Nusret. *İslam'da Sanat Sanatta İslam*. Ankara: Akçağ Yayınları, 7. Baskı, 2019.
- Çatıkkaş, M. Atâ. *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yayınları, 2009.
- Çetin, Abdurrahman. “Kur'ân Kiraatında Musikinin Yeri”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (1998): 115-134.
- Çimen, Abdullah Emin. “Kur'ân'da Ritmik Yapı: Fasıla ve Üslup Açısından Bir Deneme”. *Dini Araştırmalar Dergisi* 27 (2007): 189-236.
- Danişment, İsmail Hami. *Garp İlminin Kur'ân-ı Kerîm Hayranlığı*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 3. Baskı, 1978.
- Düzenli, Pehlül. *İslam Kültür Tarihinde Musiki*. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2014.
- Ebû Hâmid Muhammed, Gazali. *İhyâ-u 'Ulûmi'd-Dîn*. çev. Mehmed Müftüoğlu. tas. A. Fikri Yavuz. İstanbul: Tuğra Neşriyat, 1989.
- Ebû Hâmid Muhammed, Gazali. *Kimyâ-i Saadet*. çev. A. Faruk Meyan. İstanbul: Bedir yayınları, ty.
- Dârimî es-Semerkindî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman. *Sünen-i Darimî*. çev. Abdullah Aydınlı. İstanbul: Madve Yayınları, 1996.

- Beyhâkî. *Şuabu'l-Îmân*. çev. Hüseyin Yıldız v.dğr. İstanbul: Ocak Yayınları, 2015.
- Buhârî Ebû Abdillâh Muhammed ibn İsmâîl. *Sahîh-i Buhârî ve Tercümesi*. çev. Mehmet Sofuoğlu. İstanbul: Ötüken yayınları, 1988.
- Kuşeyrî, Kerim. *Risale-i Kuşeyri*. çev. Ali Arslan. İstanbul: Arslan Yayınları, 2. Baskı, 1980.
- Elîf Efendi, Hasîrîzâde. *En Nûru'l-Furkan fî Şerhi Lügati'l-Kur'ân*. haz. Mustafa Koç ve Eyüp Tanrıverdi. İstanbul: T.Y.E.K.B. Yayınları, 2015.
- Neseî, Hâfız Ebu Abdurrahman Amed b. Şuayb b. Ali b. Bahr b. Sinan b. Dinâr. *Sünen'ün Nesei*. çev. Muhtar Büyükçınar vdğr., İstanbul: Kalem Yayınları, 1981.
- Ergun, Saadettin Nüzhet. *Türk Musikisi Antolojisi*. İstanbul: Vadi Yayınları, 2. Baskı, 2017.
- Sicistani, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi Ebû Dâvûd. *Sünen-i Ebû Dâvûd*. haz. Necati Yeniel ve Hüseyin Kayapınar, red. İ. Lütfî Çakan, yay. haz. M. Beşir Eryarsoy. İstanbul: Şamil Yayınevi, 1987.
- Gel, Mehmet. "XVI. Yüzyıl "Lahn ve Teğanni" Tartışmalarına Dâir Bir Muammânın Çözümüne Doğru: "el Kavlü'l-Vasît" in Müellifi İbn Bahâeddin mi?". *İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi* 35, (2015): 1-23.
- Işık, Hüseyin Hilmi. *Saadet-i Ebediyye*. İstanbul: Hakikat Yayınları. 130. Baskı, 2014.
- İbn Kesîr. *Hadislerle Kur'ân-ı Kerim Tefsiri*. çev: Bekir Karlığa ve Bedrettin Çetiner. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1996.
- İhvân-ı Safâ Risâleleri*. çev. Ahmet Hakkı Turabi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2. Baskı, 2017.

- İmam Birgivî-Ahmed Kadızâde. *Birgivi Vasiyetnâmesi Kadızade Şerhi*. 2. ed. Faruk Meyan. İstanbul: Bedir Yayınları, 1988.
- İmam Nevevî. *Riyâz 'üs Sâlihîn Tercümesi*. İstanbul: Emir Yayınları, ty.
- İmam Nevevî. *Riyâz 'üs Sâlihîn Tercümesi*. çev. ve şerh. Abdullah Parlıyan. Konya: Konya Kitapçılık, 2010.
- İmam Nevevî, Yahya b. Şerafeddin. *Kur'an Ehline Rehber*. çev. Ahmet İnce, Eskin Matbaası, İstanbul, 1973.
- İsfahânî, Ragıp. *Müfredât*. çev. Abdülbaki Güneş ve Mehmet Yolcu. İstanbul: Çıra Yayınları, 3. Baskı, 2012.
- Karaçam, İsmail. *En Büyük Mûcize*. İstanbul: Yeni Şafak Yayınları, 2005.
- Kemal, İbnülemin Mahmut. *Hoş Sada*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019.
- Keskin, Turgay. *Etkileyici Hitabet Sanatı ve Beden Dili*. İstanbul: Mavi Çatı Yayınları, 2018.
- Kubbealtı Lugatı. “Muğannî”. Son güncelleme 20 Mart 2020. www.lugatim.com/s/muganni
- Kubbealtı Lugatı. “Prozodi”. Son güncelleme 19 Mart 2020. [prozodine demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](http://prozodine demek TDK Sözlük Anlamı (sozluk.gov.tr)).
- Kutup, Seyyid. *Kur'ân'da Edebi Tasvir*. çev. Ömer Aydıb ve Ertuğrul Özalp. İstanbul: İşaret Yayınları, 2. Baskı, 2015.
- Mezidi, Züheyr Mansur. *Kur'ân Kıssalarında Sinematik Özellikler*. çev. Hülya Afacan, İstanbul: İlim Yurdu Yayınları, 2010.
- Nelson, Kristina. *The Art of Reciting the Qur'an*. ABD: The American University in Cairo Press, 2001.
- Nurettin Başyığıt. *Güzel Kur'an Okuma Usulü*. Bursa: Emin Yayınları, 2013.
- Okçu, Abdul Mecit. “Kur'ân Tilâvetinde Ezgi”. *Dini Araştırmalar Dergisi* 10, sy. 28 (2007): 213-248.

- Okçu, Abdülmecit. “Kur’ân’ın Lafız-Mana ve Kıraat Yönünden İ’cazı/Eşsizliği”. *EKEV Akademi Dergisi* 3, sy. 2 (2001): 73-90.
- Öncel, Mehmet. “XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyesinde Kullanılan Terimler: “Kemâlü Edebi’l-Gınâ ve El-Kâfî Fi’l Mûsikâ” Örneği”. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (2019): 39-59.
- Pickthall. *The Meanning of the Glorious Qur’an*. New York: Mentor Book, 1953.
- Rızâ, Reşîd. *Tefsîru’l Menâr*. Kahire: Dâru’l-Menâr, 1947.
- Sağman, Ali Rıza. *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi*. İstanbul: Bahar Yayınları. 5. Baskı, 1958.
- Sami, Şemseddin. *Kâmûs-i Türkî*. İstanbul: İkdâm Neşriyat, 1899.
- Suyûti, Celaleddin. *Ed-Dürrül Mensur*. çev. Hüseyin Yıldız. İstanbul: Ocak Yayınları, 2012.
- Suyûti, Celaleddin. *El-İtkân fi Ulûmi’l Kur’ân*. çev. Sâkıp Yıldız ve Hüseyin Avni Çelik. İstanbul: Hikmet Neşriyat, 1987.
- Tetik, Necati. “Bir Ayet Mealinin Serencamı”. *EKEV Akademi Dergisi* 14, sy. 43 (2010): 289-298.
- Tetik, Necati. *Kıraat İlmi’nin Talimi*. İstanbul: İşaret Yayınları, 1990.
- Tokat, Latif. “Sanat Kutsalın İfşası mıdır?” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29 (2005): 137-163.
- Toprak, Mehmet Sait. *Din Dili*. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Kur’ân Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2015.
- Turabi, Ahmet Hakkı. “İlk Dönem İslam Dünyasında Musiki Çalışmalarına Bakış”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (1997): 325-348.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. “Asonans”. Son güncelleme 20 Mart 2020. <https://sozluk.gov.tr/>.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. “İrlamak”. Son güncelleme 20 Eylül 2021. [irlamak ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](http://sozluk.gov.tr).

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. “Teğannî”. Son güncelleme 19 Mart 2020. [www.lugatim.com/s/TAGANNİ](http://www.lugatim.com/s/TAGANNI).

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. “Teğannî”. Son güncelleme 20 Mart 2020. [teğanni ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](http://sozluk.gov.tr).

Uludağ, Süleyman. *İslam ve Musiki*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'ân Dili*. İstanbul: Azim Dağıtım, ty.

Zümrüt, Osman. *Kur'ân'ı Nasıl Okuma ve Okutmalı*. Ankara: Arısan Matbaa, 1983.

EXTENDED ABSTRACT

“TAGHANNI” in QUR'AN RECITATIOND

The Qur'an is a divine address that contains universal messages, revealed to all humanity by Almighty Allah. Sound and music, on the other hand, have always existed in the life of human beings, from the creation of man to this day, as a driving force over the creatures. The fact that the universal voice and music finds its place in the recitation of the universal address "Qur'an" is primarily due to the internal structure of the Qur'an. As a matter of fact, the style of the Qur'an and the arts it contains, and many aspects such as the rules of tajwid, wakif, ibtida, vasıl and fasıla which are the rules for reading the Qur'an, constitute an inner music unique to the Qur'an. On the other hand, the use of sound in the recitation of the Qur'an and the place of music was reinforced by the hadiths of the Prophet Muhammad. So that the hadiths of the Prophet Muhammad are related to the musical additions (taghanni) to be made from the outside to the Qur'anic recitation and the vocal beauty of the karî / karîye, and they are related to the ingenuity of the karî / karîye. The recitation of the Qur'an is an issue that concerns all humanity, especially Muslims, which the Qur'an wants to reach. The

message of Islam was given to Muslims as a duty through the verses in the divine book of this religion, the Qur'an, Hijr; 94-95, Maide; 67, Şuara; 214-218, Saba; 28 and the hadiths of conveyance. In the execution of the task of teaching, it is inevitable to bring people closer to listening, reading and understanding the Qur'an, as well as the correct transmission of Islam as a model. When we consider our subject from this point of view, the use of music in the recitation of the Qur'an (taghanni) will be a very correct step for the Qur'an and humanity to meet, get closer and finally merge. The use of music (taghanni) in the recitations of the Qur'an has an important place in increasing the effect of the Qur'an on people. The issues we have mentioned will have found a place in the eyes of Muslims, as we see many studies on the education of the recitation of the Qur'an. In fact, many competition organizations held in our country and around the world emphasize the importance of the Qur'an recitation for Muslims. However, it is hardly possible to say that systematic studies have been conducted proving the importance and value of the use of musical elements (taghanni) in the Qur'anic recitation. In this respect, we can say that our work fills this gap in our field. In this respect, in our study, the use of musical elements in the Qur'anic recitations (taghanni) was examined in the light of historical data, lexical information and technical findings within the framework of the concept of "ğına" because the "ğına" was used to mean "music" in the Arabic of the Prophet Muhammad's time. In this context, the concept of "taghanni" was expressed as an indispensable element of the Qur'anic recitation in the hadith "He who does not recite the Qur'an with taghanni is not one of us", one of the most important hadiths of the Prophet at the point of recitation of the Qur'an. In this way, the concept of "taghanni" in the Qur'anic recitations, the concept's identical and contradictory meanings and interpretations, and its fiqh status have been analyzed.